

 GIG CYMRU NHS WALES	Cyfeirnod: ICC10 TP07 Rhif y Fersiwn: 3.0 Dyddiad yr adolygiad nesaf: Ionawr 2026
Y WEITHDREFN RHEOLI ASBESTOS	
Cyflwyniad a Nod Paratowyd y Weithdrefn Rheoli Asbestos yn unol â Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012, Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc., 1974, Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999 i sicrhau, i'r graddau y bo'n ymarferol resymol, na fydd unrhyw achosion heb eu rheoli o ryddhau ffibrau asbestos i'r atmosffer ar safleoedd yr Ymddiriedolaeth. Mae'r weithdrefn hon yn ategu'r Polisi Iechyd a Diogelwch.	
Gweithdrefnau a Dogfennau Rheoli Ysgrifenedig Atebol 1. Polisi Diogelwch Tân, Gweithdrefn Cyfarpar Diogelu Personol, Gweithdrefn Rheoli Contractwyr a chanllawiau cysylltiedig. Mae'r rhain ar gael ar y dudalen fewnrwyd Polisiâu a Gweithdrefnau: Rheoli Risg Iechyd a Diogelwch ac Ystadau.	
Cwmpas Yr holl unigolion y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn eu cyflogi neu'n ymgysylltu â hwy, gan gynnwys gweithwyr rhan amser, gweithwyr dros dro a gweithwyr asiantaeth, y rhai sy'n ddeiliaid contractau anrhydeddus a'r rhai sy'n gweithio i Gydweithrediad Iechyd GIG Cymru, sy'n gweithio ar eu pen eu hunain neu sy'n goruchwyllo hynny fel rhan o'u rôl.	
Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ac Iechyd	Cwblhawyd Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ac Iechyd.
Cymeradwywyd gan	Y Grŵp Iechyd a Diogelwch
Dyddiad Cymeradwyo	27 Ionawr 2023
Dyddiad Adolygu	27 Ionawr 2026
Dyddiad Cyhoeddi:	
Cyfarwyddwr Gweithredol/ Cyfarwyddwr Cyfrifol	Huw George, Dirprwy Brif Weithredwr/Cyfarwyddwr Gweithredol Cyllid a Gweithrediadau
Awdur	Scott Thomas, Ymgynghorydd Iechyd a Diogelwch

Crynodeb o adolygiadau/diwygiadau				
Dyddiad y Fersiwn	Dyddiad yr Adolygiad	Dyddiad Cymeradwyo	Dyddiad Cyhoeddi	Crynodeb o Ddiwygiadau
3	Tach 22			Dilëwyd y cyfeiriad at y Canllawiau Rheoli Asbestos oherwydd mae'r dogfennau wedi'u cyfuno'n un ddogfen Diweddarwyd y cyflwyniad i gyfeirio at wybodaeth am godau ymarfer a chanllawiau cymeradwy sy'n cael eu mabwysiadu'n gyffredin Ychwanegwyd at a diweddarwyd yr adran diffiniadau Diweddarwyd y cwmpas i ymgorffori elfennau a drafodwyd yn flaenorol gan y canllawiau Ychwanegwyd at a diweddarwyd adran Rolau a Chyfrifoldebau Newidiwyd yr adran broses i 'Rheoli asbestos' ac mae'r canllawiau wedi'u hymgorffori yn y weithdrefn Diweddarwyd y cyfeiriadau at ddeddfwriaethau a rheoliadau Atodiadau wedi'u cynnwys ar hanes, y mathau o

				arolygon, lefelau risgiau a siartiau llif Dilëwyd yr Atodiad a oedd yn cynnwys y ddelwedd Trwydded i Weithio. Nid oes gofyniad i gynnwys enghraifft o Drwydded i Weithio a gyhoeddwyd gan yr Adran Ystadau Diweddarwyd Atodiad D i adlewyrchu Hanfodion Asbestos EM1 yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE)
2	2018	20/01/19	11/02/19	Yn disodli'r Cynllun Rheoli Asbestos
1	Ebrill '14	12/08/15	2015	Cynllun Rheoli Asbestos

CYNNWYS

1. Cyflwyniad.....	Error! Bookmark not defined.
2. Cwmpas	Error! Bookmark not defined.
3. Diffiniadau	Error! Bookmark not defined.
4. Rolau a Chyfrifoldebau	5
5. Rheoli Asbestos	11
6. Hyfforddiant.....	18
7. Monitro	18
8. Dogfennau a deddfwriaethau perthnasol.....	18
9. Atodiadau	20

1. Cyflwyniad

O dan Reoliadau Rheoli Asbestos (CAR) 2012 a Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc., 1974, mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cydnabod ac yn derbyn bod ganddo ddyletswydd i reoli asbestos ar ei safleoedd annomestig (Atodiad A).

Pan fo hynny'n briodol, ystyrir gwybodaeth am Godau Ymarfer a Chanllawiau cymeradwy a gyhoeddwyd gan y Comisiwn a'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch fel y safon a fabwysiedir.

Mae'r Weithdrefn Rheoli Asbestos hon yn amlinellu dull gweithredu a chyfrifoldebau'r Ymddiriedolaeth i sicrhau bod yr asbestos sy'n bresennol mewn adeiladau y mae'r Ymddiriedolaeth yn berchen arnynt, yn eu meddiannu ac yn eu defnyddio ac yn arbennig, y rhai y mae pobl yn gweithio ynddynt, yn cael ei reoli'n ddiogel.

Cynhyrchwyd y ddogfen hon o dan fframwaith Polisi Iechyd a Diogelwch yr Ymddiriedolaeth er mwyn darparu manylion penodol am ymrwymadau'r Ymddiriedolaeth i sicrhau bod asbestos yn cael ei reoli'n ddiogel. Mae'n disgrifio'r trefniadau angenrheidiol er mwyn sicrhau ei fod yn cael ei reoli'n ddiogel, ac i sicrhau bod gweithgareddau, a allai gynnwys cyswllt neu waith gyda neu yng nghyffiniau deunyddiau sy'n cynnwys asbestos, yn cael eu cynnal yn ddiogel ac mewn modd sy'n cydymffurfio â'r gyfraith.

2. Cwmpas

Bydd y Weithdrefn Rheoli Asbestos yn cael eu gweithredu yn yr holl safleoedd, neu ran o safle, y mae'r Ymddiriedolaeth yn berchen arnynt neu'n eu meddiannu, neu y mae'r Ymddiriedolaeth yn gyfrifol amdanynt.

Os nodwyd bod asbestos yn bresennol yn unrhyw un o'r safleoedd y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn Ddeiliad Dyletswydd dynodedig ar eu cyfer, neu y mae'r Ymddiriedolaeth yn gyfrifol amdanynt, cynhelir Rhaglen Archwilio Asbestos (cysylltwch â'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch i gael cadarnhad o'r safleoedd). Mewn safle lle nad Iechyd Cyhoeddus Cymru yw'r Deiliad Dyletswydd, bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn gofyn am gopi o raglen archwilio gyfredol gan y Landlord.

Mae'r weithdrefn a'r canllawiau yn berthnasol i'r holl unigolion y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn eu cyflogi neu'n ymgysylltu â hwy, gan gynnwys gweithwyr rhan amser, gweithwyr dros dro a gweithwyr asiantaeth, y rhai sy'n ddeiliaid contractau anrhydeddus a'r rhai sy'n gweithio i Gydweithrediad Iechyd GIG Cymru

Rhaid bod y Weithdrefn Rheoli Asbestos hon ar gael bob amser i'w harchwilio gan unrhyw un sy'n debygol o darfu ar ffabrig yr adeilad. Bydd y Weithdrefn hon ar gael ar wefan a System Rheoli Cyfleusterau'r Ymddiriedolaeth, a chedwir copïau papur gyda rheolwr adeiladau lleol y safle.

3. Diffiniadau

Asbestos – Mae hwn yn derm cyffredinol a ddefnyddir i ddisgrifio grŵp o silicadau mwynol sy'n digwydd yn naturiol fel haenau neu wythiennau o ffibrau crisialog hir a thenau a sypiau o ffibrau. Mae'r ffibrau wedi cael eu defnyddio mewn deunyddiau adeiladu a chynhyrchion gweithgynhyrchu eraill, o ganlyniad i'w priodoleddau ffisegol a chemegol, sy'n eu gwneud yn ddelfrydol i'w defnyddio mewn amrywiaeth eang o ffyrdd.

Mae gan y ffibrau gryfder hydwyth mawr, maent yn hyblyg, mae ganddynt ymwrthedd da i ymosodiad cemegol, sefydlogrwydd thermol uchel, dargludedd thermol isel ac nid ydynt yn dargludo trydan. Mae'r priodoleddau hyn wedi arwain at ddefnydd helaeth o asbestos ar gyfer gosodiadau thermol ac acwstig a chynhyrchion gwrth-dân.

Atal – Cyfres o weithdrefnau a gynlluniwyd i reoli rhyddhau ffibrau asbestos o ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos. Defnyddir dulliau atal asbestos yn ystod gwaith adeiladu cyffredinol mewn ardaloedd sy'n cynnwys deunyddiau asbestos, yn benodol pan fydd y deunyddiau hynny'n cael eu gwaredu, eu crynhoi, neu eu hatgyweirio. Mae angen dulliau atal er mwyn diogelu gweithwyr adeiladu ac aelodau'r cyhoedd rhag effeithiau negyddol niferus asbestos ar iechyd.

ACM – Deunyddiau sy'n cynnwys Asbestos.

CAR – Mae Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012 yn darparu fframwaith ar gyfer rheoli asbestos/deunyddiau sy'n cynnwys asbestos mewn safleoedd presennol annomestig ac yn unrhyw weithgarwch gwaith sy'n gysylltiedig ag asbestos.

UKAS – Gwasanaeth Achredu'r Deyrnas Unedig yw'r unig gorff achredu cenedlaethol sy'n cael ei gydnabod gan lywodraeth Prydain i asesu cymhwysedd sefydliadau sy'n darparu gwasanaethau ardystio, profi, archwilio a chrynhoi.

4. Rolau a Chyfrifoldebau

4.1 Os mai Iechyd Cyhoeddus Cymru yw'r deiliad Dyletswydd dynodedig (mae'n eiddo y mae'n berchen arno neu os yw'r brydles yn nodi mai'r Ymddiriedolaeth sy'n gyfrifol am yr holl waith mewnol), mae'r dyletswyddau hyn yn cynnwys:

- Pennu gweithdrefnau ar gyfer rheoli Deunyddiau sy'n Cynnwys Asbestos a'u gweithredu'n effeithiol
- Gweithredu a diweddarau'r cynllun hwn

- Sicrhau cydymffurfiaeth â Rheoliadau Rheoli Asbestos (CAR) 2012.

Mae'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch hefyd yn gyfrifol am weithredu a diweddarau'r Weithdrefn Rheoli Asbestos. Mewn cydweithrediad ag Ymgynghorydd Asbestos, bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn gyfrifol am barhau i reoli, adnabod a chael gwared ar ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos er mwyn cyflawni'r Weithdrefn Rheoli Asbestos, CAR 2012 a phob deddfwriaeth berthnasol arall. Mae'r dyletswyddau'n cynnwys y canlynol:

- Hwyluso arolygon asbestos ar gyfer yr holl safleoedd ac adeiladau eraill y mae gweithwyr yr Ymddiriedolaeth yn gweithio ynddynt a darparu'r wybodaeth hon i'r cydlynwyr asbestos/arweinwyr safleoedd i'w chadw ar y safle fel dogfen gyfeirio at gontractwyr.
- Cynnal Cofrestr Asbestos Ganolog, sef casgliad o'r holl Wybodaeth o Arolygon Asbestos y safleoedd.
- Darparu cyngor a gwybodaeth ar Weithdrefnau Rheoli Asbestos i unigolion sydd â diddordeb priodol wrth ymgymryd â gwaith. Bydd hyn yn cynnwys archwiliadau o brosiectau penodol ar y safle, h.y. ceblau data a allai dreiddio drwy'r seilwaith.
- Sicrhau bod archwiliadau rheolaidd ac arferol yn cael eu cynnal ar yr adegau priodol o ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos, a nodwyd ar y Gofrestru Asbestos.
- Gofyn am gyngor gan arbenigwyr mewn sefyllfaoedd pan nad oes manylion digonol ar y Gofrestr Asbestos neu os bydd angen cyngor/sicrwydd pellach.
- Nodi anghenion hyfforddiant cydlynwyr asbestos a threfnu i'r hyfforddiant hwnnw gael ei gynnal.
- Adolygu'r hyfforddiant sy'n cael ei ddarparu a'r gofynion ar gyfer hyfforddiant diweddarau.
- Trefnu i'r asesiadau risg sy'n gysylltiedig ag amlygiad posibl i asbestos ar gyfer gweithgareddau mewnol gael eu rhoi ar y system FMS
- Asesu, mewn cydweithrediad ag Ymgynghorydd Asbestos achrededig, cymhwysedd contractwyr sy'n gweithio ar y safle pan fydd angen tarfu ar asbestos. (Cwblheir hyn fel rhan o gamau tendr/dyfynbris y broses gaffael.
- Gwerthuso, mewn cydweithrediad ag Ymgynghorydd Asbestos achrededig, Asesiadau Risg a Chynlluniau Gwaith y contractwyr sy'n gysylltiedig â gwaith ar neu gydag asbestos.
- Cydlynu'r trefniadau brys os bydd achos heb ei reoli o ryddhau ffibrau asbestos.

- Cynorthwyo i ynysu unrhyw ardal sy'n agos at ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos neu ddeunyddiau yr amheuir eu bod yn cynnwys asbestos os tarfwyd arnynt neu os cawsant eu difrodi mewn cydweithrediad â chymorth gan y cydlynwyr asbestos.
- Pan fo'n berthnasol, cynhyrchu gyda'r Ymgynghorydd Asbestos achrededig, Fanyleb Waith mewn cysylltiad ag unrhyw waith i gael gwared ar asbestos er mwyn bod yn sail i'r broses dendro sy'n cynnwys contractwyr achrededig UKAS.
- Cyfrifol am fonitro cydymffurfiaeth â'r Weithdrefn Rheoli Asbestos ac unrhyw weithdrefnau cysylltiedig.
- Sicrhau bod contractwyr yn gweithredu yn unol â'r Fanyleb a'r Datganiadau Dull ar gyfer ymgymryd â gwaith o'r fath.
- Sicrhau, pan fo'n berthnasol, y bydd unrhyw Contractwr Trwyddedig yn hysbysu'r awdurdod gorfodi ynghylch gwaith i waredu neu atal asbestos.
- Sicrhau cydymffurfiaeth â holl ofynion CAR 2012 ac unrhyw ddeddfwriaeth / canllawiau cysylltiedig.
- Trefnu i'r deunyddiau sy'n weddill sy'n cynnwys asbestos gael eu labelu'n briodol pan fo hynny'n briodol.

4.2 Pan nad Iechyd Cyhoeddus Cymru yw'r deiliad Dyletswydd dynodedig, bydd dyletswyddau'r is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn cynnwys:

- Cynorthwyo'r Deiliad Dyletswydd i weithredu a diweddarau'r Weithdrefn Rheoli Asbestos.
- Sicrhau cydymffurfiaeth y Deiliad Dyletswydd â CAR 2012.
- Gofyn am adroddiad arolwg diweddar gan y Deiliad Dyletswydd.
- Gofyn am gopi o'r Gofrestr Asbestos Ganolog a ddelir gan y Deiliad Dyletswydd, sy'n gasgliad o Wybodaeth Arolwg Asbestos y safle.
- Sicrhau bod deiliad y ddyletswydd yn cynnal archwiliadau rheolaidd ac arferol o ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos, fel y'u nodwyd yn y Gofrestr Asbestos, a darparu mynediad pan fydd angen.
- Nodi'r angen am gydlynnydd asbestos ar gyfer y safle a threfnu i unrhyw hyfforddiant perthnasol gael ei ddarparu.
- Cynorthwyo'r Deiliad Dyletswydd gyda'r trefniadau brys os bydd achos heb ei reoli o ryddhau ffibrau asbestos.

- Cydweithio â'r Deiliad Dyletswydd wrth ynysu unrhyw ardal ger deunyddiau sy'n cynnwys asbestos neu ddeunyddiau yr amheuir eu bod yn cynnwys asbestos os tarfwyd arnynt neu os cawsant eu difrodi.
- Cynorthwyo'r Deiliad Dyletswydd i sicrhau bod contractwyr yn gweithredu yn unol â'r Fanyleb a'r Datganiad Dull.
- Sicrhau bod y Deiliad Dyletswydd yn cydymffurfio â holl ofynion CAR 2012 ac unrhyw ddeddfwriaethau/canllawiau.
- Sicrhau bod y Deiliad Dyletswydd wedi labelu'r holl ddeunyddiau sy'n weddill sy'n cynnwys asbestos pan fydd hynny'n briodol.

4.3 Y Prif Weithredwr

Y Prif Weithredwr sydd â'r cyfrifoldeb dirprwyedig cyffredinol dros reoli asbestos ac am iechyd, diogelwch a lles staff ac eraill sy'n cael eu heffeithio gan weithgareddau gwaith yr Ymddiriedolaeth, ac i bolisïau a gweithdrefnau rheoli iechyd a diogelwch gael eu gweithredu'n effeithiol. Y Prif Weithredwr sy'n gyfrifol hefyd am sicrhau bod adnoddau digonol ar gael i gyflawni'r holl ofynion statudol.

4.4 Y Dirprwy Brif Weithredwr/Cyfarwyddwr Gweithrediadau a Chyllid

Y Cyfarwyddwr ar Lefel y Bwrdd sy'n atebol i'r Prif Weithredwr sydd â chyfrifoldeb dirprwyedig dros yr holl faterion gweithredol a llywodraethu ystadau o dan eu rheolaeth. Yn ogystal â hynny, bydd yn sicrhau bod gan yr Ymddiriedolaeth drefniadau addas ar waith ar gyfer rheoli deunyddiau sy'n cynnwys asbestos ar sail barhaus a byddant yn penodi unigolyn cyfrifol i reoli deunyddiau sy'n cynnwys asbestos yn lleol ar eu rhan.

4.5 Yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch

Yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch sy'n gyfrifol am sicrhau trefniadau rheoli parhaus y Weithdrefn Rheoli Asbestos ac am drefnu arolygon priodol (Atodiad B) a phrosiectau tynnu (Adran 5.5).

4.6 Cydlynwyr/Rheolwyr Asbestos (Arweinwyr Safleoedd)

Byddant wedi'u hyfforddi i lefel ymwybyddiaeth mewn rheoli asbestos a byddant yn ymgymryd â dyletswyddau a chyfrifoldebau'r is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn ystod cyfnodau o absenoldeb a phan fyddant wedi'u dirprwyo. Byddant yn gyfrifol am y canlynol:

- Gwirio'r Pecyn Cymorth Argyfwng yn flynyddol pan fydd angen.
- Darparu gwybodaeth am leoliad a chyflwr asbestos i bob unigolyn sy'n debygol o darfu arno ac i'r gwasanaethau brys.
- Cyfeirio at y gofrestr asbestos leol a sicrhau bod pob contractwr yn ymwybodol o leoliad asbestos a'u bod wedi cadarnhau drwy lofnod eu bod wedi cyfleu hyn i'w tîm cyn i waith ddechrau a sicrhau bod tîm y contractwr wedi ymgymryd â hyfforddiant asbestos.
- Cynorthwyo'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch i gyflawni ei dyletswyddau ar gyfer unrhyw waith o gael gwared ar asbestos, gan sicrhau:
 - Monitro contractwyr yn briodol ar y safle yn ystod neu wrth gwblhau eu gwaith er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â CAR 2012.
 - Trafodaeth gyda'r Contractwr a'r Ymgynghorydd Asbestos o ran monitro aer a phroffion clirio.
 - Darparu cymorth gyda'r trefniadau argyfwng os bydd achos o ryddhau ffibrau asbestos heb ei reoli.
 - Ynysu unrhyw ardal ger deunyddiau sy'n cynnwys asbestos neu ddeunyddiau yr amheuir eu bod yn cynnwys asbestos os tarfwyd arnynt arnynt neu os cawsant eu difrodi mewn cydweithrediad â chymorth gan y cydlynwyr asbestos.

4.7 Ymgynghorwyr Asbestos

Mae ymgynghorwyr asbestos sy'n cael eu cyflogi gan Iechyd Cyhoeddus Cymru yn gyfrifol am y canlynol:

- Cynnal achrediad UKAS sy'n berthnasol i dasgau dan gyfarwyddyd.
- Darparu cymorth rhagweithiol i Iechyd Cyhoeddus Cymru, i lefel na fyddai'n ddarostyngedig i ofyniad yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) am Drwydded oruchwyliol.
- Adolygu a rhoi sylwadau ar fanylebau gwaith asbestos a chyn dechrau'r gwaith, Cynllun Gwaith y Contractwr.
- Darparu dyfynbrisiau sy'n adlewyrchu gofynion arfaethedig safle'r prosiect a gofynion dadansoddol.
- Mynychu cyfarfodydd gan gynnwys cyn dechrau'r gwaith, cynnydd y prosiect a chyfarfodydd trosglwyddo'r awennau, ond heb fod yn gyfyngedig i hynny.
- Cwblhau rhestrau gwirio a darparu a lleoli unrhyw arwyddion rhybuddio a chynghori ac yn y blaen.

- Cynorthwyo gyda chymhwyso a chwblhau prosiect Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- Cynnal gwaith dadansoddi ac archwiliadau fel y cytunwyd gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- Pan fydd amodau'r safle yn newid ac nad yw'r Cydlynnydd Asbestos neu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch ar gael ar y pryd, bydd angen i'r Ymgynghorydd Asbestos addasu'r lefel profi ac archwilio i sicrhau bod yr holl wybodaeth sy'n berthnasol i gynnal iechyd a diogelwch y Contractwr a deiliaid yr adeiladau yn cael ei chasglu.
- Adrodd i'r Cydlynnydd Asbestos neu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch am unrhyw ddiffygion neu ddiffyg cydymffurfiaeth sy'n gysylltiedig â pherfformiad y Contractwr, gan gynnwys addasrwydd yr ardaloedd gwaith, cadw at y Cynllun Gwaith, Offerynnau Statudol a'r Weithdrefn Rheoli Asbestos.
- Gwirio ardaloedd ar ôl cwblhau gwaith adferol asbestos i sicrhau bod y Contractwyr wedi cwblhau cwmplas eu gwaith a bod yr holl ardaloedd sydd wedi'u heffeithio wedi'u gadael mewn cyflwr boddhaol.
- Cadw cysylltiad rheolaidd fan leiaf ar ddechrau a diwedd pob diwrnod ar y safle gyda'r Cydlynnydd Asbestos neu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch, ynghylch cynnydd y gwaith ar y safle.
- Adrodd i'r Cydlynnydd Asbestos neu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch ar unrhyw agwedd ar reoli asbestos a brofir ar y safle a allai arwain at risgiau i iechyd.
- Darparu adroddiadau ysgrifenedig yn ôl y gofyn ar gynnydd y prosiect i'r Cydlynnydd Asbestos neu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch; mae angen i'r adroddiadau gynnwys gwybodaeth o'r fath, y tu hwnt i'r gofynion achredu, yn unol â chais Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- Cyhoeddi adroddiadau ffurfiol, gan gynnwys Caniatâd Cam 4 a Thystysgrif Ailfeddiannu, i'r Cydlynnydd Asbestos neu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch ar ôl cwblhau'r gwaith ar y safle.

4.8 Contractwyr – Gwaith cyffredinol

Rheolir pob contractwr o dan Weithdrefn Rheoli Contractwyr Iechyd Cyhoeddus Cymru (PHW10/TP01). Hysbysir y rhai a fydd yn gweithio ar neu'n agos at unrhyw ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos yn llawn am leoliadau a chyflwr fel y nodir yn y Gofrestr Asbestos gan Reolwr cyflogi Iechyd Cyhoeddus Cymru / Swyddog Cydymffurfiaeth Iechyd Cyhoeddus Cymru neu aelod o'r tîm.

Rhaid i bob contractwr, gan gynnwys is-gontractwyr, sy'n ymgymryd â gwaith i Iechyd Cyhoeddus Cymru wneud y canlynol:

- Cyfeirio at y gofrestr asbestos ar gyfer y safle a rhannu'r manylion gyda'u tîm perthnasol.
- Cael eu hyfforddi i lefel briodol o ymwybyddiaeth Asbestos a hyfforddiant diweddarau dilynol, yn ddibynnol ar y gwaith i'w wneud, ac mae enghraifft wedi'i nodi yn Rheoliadau Rheoli a gweithio gydag asbestos: Rheoli Asbestos 2012. Cod Ymarfer Cymeradwy a chanllawiau L143 (Ail argraffiad) Cyhoeddwyd 2013. (Dylai'r hyfforddiant hwn gael ei gynnal gan sefydliad a gymeradwywyd gan Gymdeithas Hyfforddiant Asbestos y Deyrnas Unedig (UKATA)).
- Cynnal ymwybyddiaeth o beryglon asbestos a lefel uchel o wiliadwriaeth i amau ei bresenoldeb yn ardaloedd penodol eu gwaith.
- Sicrhau nad yw eu gwaith yn golygu eu bod nhw **nac** eraill yn dod i gysylltiad ag asbestos ac mae'n rhaid iddynt ddefnyddio Cofrestr Asbestos Iechyd Cyhoeddus Cymru i gadarnhau a oes asbestos yn bresennol mewn unrhyw weithle ai peidio.
- Cysylltu â'r Cydlynnydd Asbestos lleol/yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch (Swyddog Cydymffurfiaeth) os amheuir bod asbestos yn eu hardal waith. Rhaid i'r Cydlynnydd Asbestos hysbysu'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch ar unwaith.
- Os bydd amheuaeth neu os nad oes modd cadarnhau nad oes asbestos yn bresennol, cael cadarnhad gan dîm Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yr Ymddiriedolaeth cyn bwrw ymlaen.
- Sicrhau eu bod yn ymateb i ac yn cynnal pob llwybr cyfathrebu gyda'u Cydlynnydd Asbestos Cyhoeddus / Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch (Swyddog Cydymffurfiaeth).
- Sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r Weithdrefn Rheoli Asbestos a'r gweithdrefnau perthnasol a phan fyddant yn gweithredu fel contractwr unigol neu'r prif gontractwr, bod ganddynt ddealltwriaeth drylwyr o'r gweithdrefnau hyn.
- Sicrhau bod pob is-gontractwr yn cael ei hysbysu ynghylch y Weithdrefn Rheoli Asbestos a gweithdrefnau perthnasol a'i fod yn ymwybodol o leoliad Gweithdrefnau Rheoli Asbestos yn ardal y prosiect.
- Cydweithio gydag unrhyw gontractwyr gwaredu asbestos trwyddedig neu gontractwyr cysylltiedig sy'n gweithio yn neu'n agos at ardal hysbys neu arfaethedig y prosiect.

- Sicrhau bod mesurau brys ar waith ar gyfer unrhyw amlygiad a amheuir neu a gadarnhawyd i ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos a bod y rhain yn cydymffurfio â gweithdrefnau'r Ymddiriedolaeth/deiliad dyletswydd.
- Sicrhau bod gwaith asbestos trwyddedig sydd wedi'i is-gontractio yn cael ei wneud gan gontractwr gwaredu asbestos trwyddedig yn unig. Mae penodiad contractwr gwaredu asbestos trwyddedig yn ddarostyngedig i gymeradwyaeth a chytundeb yr isadran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch.

5. Rheoli Asbestos

Caiff y prosesau canlynol eu mabwysiadu er mwyn rheoli asbestos a monitro cydymffurfiaeth â'r weithdrefn hon.

5.1 Ailarchwilio deunyddiau sy'n cynnwys asbestos yn rheolaidd

Mae'r Ymddiriedolaeth yn cydnabod y gofyniad i gyflwyno gweithdrefn i ail-archwilio deunyddiau sy'n cynnwys asbestos a ganfyddir mewn adeiladau yn ystod yr arolygon cychwynnol er mwyn sicrhau, lle y gallai cyflwr y deunyddiau gael ei ddifrodi neu ddirywio, ac a allai arwain at ryddhau ffibr asbestos i'r awyr, y gellir trefnu gwaith neu fesurau adfer angenrheidiol o fewn amser rhesymol er mwyn atal pobl sy'n gweithio yn, neu sydd fel arall yn defnyddio'r adeilad, rhag dod i gysylltiad ag ef.

5.2 Penodi ymgynghorwyr arolygu arbenigol

Pan fydd angen, bydd yr Ymddiriedolaeth yn gofyn i'r ymgynghorydd penodedig archwilio, asesu ac ailarchwilio ardaloedd o'r adeiladau, gan gynnwys gwagleoedd nenfwd a phibellau esgynnol, lle y gallai deunyddiau sy'n cynnwys asbestos ryddhau asbestos a phan ystyrir bod perygl penodol yno. Bydd yr ymgynghorydd hwn wedi'i achredu i safonau Gwasanaeth Achredu'r Deyrnas Unedig (UKAS), gan gydymffurfio ag ISO/IEC 17020:2012 (Archwilio adeiladau am asbestos) ac ISO/IEC17025:2017 (Profi am asbestos). Bydd hyn hefyd yn cynnwys ymgynghorwyr sy'n cynnal gwaith profi, samplo a monitro yn ystod gwaith adferol neu gael gwared ar asbestos.

5.3 Asesiadau risg parhaus am asbestos

Mae adeiladau newydd wedi'u cynllunio i fod yn rhai heb asbestos. Bydd adeiladau hŷn yn cael eu harchwilio am bresenoldeb asbestos a bydd asesiadau risg yn cael eu cynnal gan ymgynghorydd annibynnol sydd wedi'i

achredu gan UKAS i archwilio (cynnal arolwg asbestos) a phrofi (dadansoddiad o samplau a monitro'r aer).

Mae Atodiad C yn dangos Mynegai Rheoli Risgiau Iechyd Cyhoeddus Cymru ar gyfer monitro a gwaith gwaredu wedi'i raglennu, a fydd yn seiliedig ar ganlyniadau'r broses asesu'r risg.

Cynhelir asesiad risg o'r holl ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos yn unol â'r canllawiau yn HSG 227. Bydd unrhyw Risgiau Eithafol (sgôr o 21 ac uwch) yn arwain at gyfyngu mynediad i'r ardal ar unwaith ac yna cysylltir â chwmni gwaredu i gael cyngor ar waredu (gweler Atodiad Ch).

Trefnir i Risgiau Uchel (17-20) gael eu gwaredu cyn gynted â phosibl.

Hyd nes y bydd y gwaith sydd wedi'i raglennu wedi'i gwblhau, cyflwynir dulliau rheoli addas er mwyn rheoli'r risg yn briodol.

Cynhelir asesiad risg o bob achos o asbestos ar sail barhaus er mwyn gwirio am unrhyw ddirywiad neu newid mewn amgylchiadau. Bydd amllder y gwaith asesu hwn yn amrywio yn dibynnu ar gadernid yr asbestos a'r risg o gael ei ddifrodi. Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd yr asesiad hwn yn cael ei gynnal o leiaf unwaith y flwyddyn.

Cofnodir pob achos o asbestos ac asesiadau risg yn ffurfiol yn y gofrestr asbestos ac ar gopi papur, a gynhelir gan yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch.

5.4 Cynnal y Gofrestr Asbestos

Mae'r gofrestr asbestos yn sail ar gyfer datblygu cynlluniau gweithredu ar gyfer safleoedd penodol. Rhoddir y cynllun gweithredu ar waith drwy gyflawni'r Camau Gweithredu Rheoli i ddechrau, ac yna'r Camau Gweithredu Rheolwyr.

Yr opsiynau sydd ar gael fel Camau Gweithredu Rheoli yw:

- Cyfyngu mynediad neu ynysu ardal
- Dihalogi brys o dan amodau rheoledig
- Gwaredu o dan amodau rheoledig
- Atgyweirio deunydd a ddifrodwyd
- Selio wyneb/ymylon sydd wedi'u hamlygu (crynhoi)
- Bocsio neu rwystro (amgáu)
- Glanhau malurion yn yr amgylchedd.

Yr opsiynau sydd ar gael fel Camau Gweithredu Rheolwyr yw:

- Cyfyngu mynediad neu ynysu ardal
- Monitro ac ailarchwilio ar amllder priodol
- Labelu gyda sticeri priodol
- Gweithredu system Trwydded i Weithio
- Darparu gwybodaeth, cyfarwyddyd neu hyfforddiant i staff a chontractwyr
- Monitro ansawdd yr aer

Trefnir unrhyw ailarchwiliadau ar amllder a bennir gan y posibilrwydd o ddifrod, fel y'i nodir gan asesiad risg, ac fel arfer ni fydd hyn yn hwy nag un flwyddyn. Mae'r archwiliadau hyn hefyd yn gwirio integreidd a lleoliad unrhyw labeli nad ydynt wedi'u gosod o bosibl.

Defnyddir canfyddiadau'r ailarchwiliadau i ddiweddaru'r gofrestr asbestos ac maent yn ddull pwysig i ddechrau rhaglenni gwaith atal mewn ymateb i ddirywiad annerbyniol.

Bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cynnal ei gofrestr asbestos drwy'r brif gronfa ddata ar-lein (System Rheoli Cyfleusterau neu FMS). Bydd gan yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch hawliau gweinyddwr dros FMS a bydd gan y cydlynwyr asbestos ac unrhyw aelodau o staff perthnasol fynediad "darllen yn unig" i'r holl ddata. Cyhoeddir gwybodaeth ar safle Mewnrwyd Iechyd Cyhoeddus Cymru, yn ogystal â hyfforddiant sefydlu staff yn eu hysbysu am y risg sy'n gysylltiedig ag asbestos ac argaeledd y gofrestr.

Y Pennaeth Ystadau ac Iechyd a Diogelwch fydd yn gyfrifol am sicrhau bod y gofrestr asbestos yn cael ei diweddaru yn ôl yr angen yn dilyn unrhyw archwiliadau, ailarchwiliadau ac arolygon ar gyfer adeiladau y mae'r Ymddiriedolaeth yn gyfrifol amdanynt. Ar gyfer unrhyw adeiladau y mae'r landlord yn gyfrifol amdanynt, dylid gwneud ceisiadau drwy'r landlord priodol a gwneud ymholiadau i'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch.

5.5 Y Weithdrefn Gwaredu/Tarfu ar Asbestos

Mae tri chategori gwahanol ar gyfer gwaredu asbestos: gwaith Di-drwydded, Hysbysadwy Heb Drwydded a gwaith Trwyddedig. Rhaid penderfynu a yw'r math o waith asbestos yn un trwyddedig, hysbysadwy heb drwydded neu'n ddi-drwydded ar gyfer pob achos a bydd hyn yn dibynnu ar y math o waith i'w wneud, y math o ddeunydd a'i gyflwr. Mae nodi'r math o Ddeunydd sy'n Cynnwys Asbestos a fydd yn rhan o'r gwaith ac asesiad o'i gyflwr yn rhannau pwysig o'r asesiad risg, ac mae angen cwblhau hyn cyn i'r gwaith ddechrau.

5.5.1. Y weithdrefn gyffredinol ar gyfer gwaredu neu waith adfer deunyddiau asbestos pan fydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn Ddeiliad Dylestwydd dynodedig.

Bydd y cydlynwyr asbestos/arweinwyr safleoedd yn goruchwyllo, gyda chymorth y swyddogaeth Ystadau a Diogelwch / goruchwyllo unrhyw waith gwaredu / cyfyngu asbestos a gynhelir ar y safleoedd y mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn berchen arnynt neu'n eu prydlesu pan fydd Iechyd Cyhoeddus yn Ddeiliad Dyletswydd dynodedig.

Cynhelir unrhyw waith gwaredu ac adfer asbestos gan contractwr arbenigol, a fydd wedi'i drwyddedu gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch ac a fydd yn cael ei fonitro ar ran Iechyd Cyhoeddus Cymru gan Ymgynghorydd Asbestos achrededig UKAS a benodwyd yn annibynnol.

Cyn cynnal unrhyw waith gwaredu neu adfer, bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn sicrhau bod unrhyw contractwr gwaredu asbestos yn cynnal asesiad risg llawn o'r gwaith. Bydd yr asesiad risg hwn yn adlewyrchu:

- Y math o asbestos
- Trafu/gwasgariad tebygol llwch
- Cysylltiad posibl unrhyw berson â'r llwch hwn (ymwelydd neu staff)
- Y swm o asbestos, y math o ddeunyddiau a'i leoliad
- Y dulliau rheoli i'w defnyddio.

Bydd y cydlynnydd asbestos yn sicrhau bod y Contractwr yn cynhyrchu Cynllun Gwaith llawn mewn cydweithrediad ag Ymgynghorydd Asbestos a fydd yn cynnwys hysbysiad i'r HSE (pan fydd angen) yn ogystal â dulliau gwaith cymeradwy, rheolaethau a manylion technegol.

Yna bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn cyflwyno Trwydded i Weithio cyn y gall y gwaith ddechrau.

Ar gyfer gwaith trwyddedig, cynhelir proses tystysgrif adfeddiannu fanwl pedwar cam, gan gynnwys gwaith monitro aer a gynhelir ym mhob ardal waith yn dilyn archwiliad gweledol manwl ac aflonyddwch aer gweithredol, cyn dychwelyd yr ardal i'w deiliadaeth arferol.

Ar gyfer gwaith trwyddedig, bydd yr Ymgynghorydd Asbestos yn trefnu i brofi ardaloedd cyfagos, y gallent fod wedi'u gwagio yn ystod y broses gwaredu asbestos, er mwyn gwneud yn siŵr eu bod yn ddiogel i'w hadfeddiannu.

Yn ystod y broses atal, bydd yr ardal gyfan yn cael ei marcio'n glir gydag arwyddion/rhwystrau rhybudd asbestos er mwyn atal mynediad anawdurdodedig i'r ardal.

Bydd unrhyw asbestos a malurion sy'n cael eu tynnu yn cael eu rhoi mewn bag dwbl a'i selio i'w gwaredu fel gwastraff asbestos mewn safle trwyddedig priodol gan y contractwr trwyddedig. Rhaid darparu copi o'r nodyn trosglwyddo gwastraff i'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch i'w gofnodi ar yr FMS.

Gofynnir am gyngor arbenigwr perthnasol h.y., Tân, yn ôl yr angen.

Cofnodir y gwaith, ynghyd â'r holl wybodaeth ategol a chanlyniadau profion yn y FMS. Bydd y gofrestr asbestos yn cael ei hadolygu i adlewyrchu'r gwaith a gynhaliwyd.

5.5.2. Y weithdrefn ar gyfer tarfu ar asbestos yn ddamweiniol a / neu ddelio ag amlygiad (neu amlygiad posibl) i asbestos (cyfeiriwch at Atodiadau Ch, D ac E).

Mewn achos heb ei reoli o ryddhau ffibrau asbestos neu ddarganfod difrod newydd i ddeunyddiau asbestos, dylid dilyn y weithdrefn ganlynol:

- Os bydd unigolion wedi dod i gysylltiad ag asbestos o bosibl, dylid asesu i ba raddau a rhoi mesurau diogelwch ar waith. Dylid cymryd camau ar unwaith i wneud y safle a'r person(au) yn ddiogel drwy rwystro mynediad neu wneud trefniadau angenrheidiol i wagio ardal.
- Pan fydd angen, bydd pecynnau cymorth brys wedi'u lleoli mewn lleoliadau strategol ac mae'n rhaid i staff hyfforddedig ddilyn y weithdrefn a amlinellir yn Atodiad D. Bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn nodi'r angen am becynnau offer brys. Mae'r pecynnau ar gael yn gyfleus ar gyfer unrhyw berson(au) sydd wedi'i halogi â ffibrau asbestos. Bydd angen i'r cydlynnydd asbestos/arweinydd y safle archwilio'r pecynnau hyn yn ôl yr angen (yn flynyddol) ac yna ail-osod rhwymau cebl lliw dynodedig ar gynhwysydd y pecyn cymorth. Bydd y lliwiau ar gyfer y rhwymau ceblau fel a ganlyn:

Ebrill 2022 – Coch

Ebrill 2023 – Melyn

Ebrill 2024 – Glas

Ebrill 2025 – Gwyrdd

Mae taflenni Archwilio Pecynnau Cymorth Asbestos ar gael gan yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch, ac mae angen eu cwblhau a'u hanfon i'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch erbyn diwedd mis Ebrill bob blwyddyn.

Bydd pob pecyn cymorth brys yn cynnwys yr eitemau canlynol:

- Oferôls untro â hwd
- Masgiau – cyfarpar diogelu anadlol (RPE)
- Gorchuddion esgidiau
- Weips gwlyb
- Tyweli
- Bagiau gwaredu asbestos
- Tâp lliain
- Bagiau nwyddau gwerthfawr
- Dogfen gaffael Pecyn Cymorth

- Arwydd Argyfwng
- Menig
- Cysylltu ac arfarnu'r staff canlynol
 - Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch
 - Cydlynwyr Asbestos / Arweinydd y Safle.
- Y Cydlynwyr Asbestos/ Arweinydd y Safle/ Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch i gysylltu â'r Ymgynghorydd Asbestos.
- Yr ymgynghorydd i gynorthwyo gydag asesiadau a chymryd samplau aer/swabiau i ganfod beth yw lefel y cysylltiad.
- Yr Ymgynghorydd Asbestos i werthuso'r broblem a diffinio'r dulliau gwaith i'w mabwysiadu gyda'r isadran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch.
- Os bydd angen, penodir Contractwr Trwyddedig i ymgymryd â'r gwaith, a fydd yn cael ei fonitro gan yr Ymgynghorydd Asbestos.
- Yr Ymgynghorydd Asbestos yn cynnal yr holl brofion angenrheidiol, yn ystod ac wrth gwblhau'r gwaith cyn caniatáu i ardal gael ei hadfeddiannu.
- Darparu copïau o'r prawf aer a'r dystysgrif adfeddiannu i'r staff yr effeithiwyd arnynt.
- Y Cyngorydd Iechyd a Diogelwch i gysylltu â'r HSE a'u cynghori os bydd achos o amlygiad wedi digwydd.
- Yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch i gofnodi'r digwyddiad ar Datix.

5.6. Y weithdrefn ar gyfer gwaith prosiect a gwaith cynnal a chadw

Yr elfennau allweddol i'w dilyn fel rhan o'r weithdrefn o wneud cais am waith/cymorth sy'n gysylltiedig ag asbestos neu waith sy'n agos at ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos, fel y rhai a nodir isod:

- Arolwg asbestos
- Gwaith adnewyddu/uwchraddio
- Gwaith cynnal a chadw/atgyweirio

Y weithdrefn y mae'n rhaid ei dilyn yw:

- Rhaid i'r Rheolwr Perthnasol gysylltu â'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch

- Rhaid darparu disgrifiad byr o'r gwaith i'w wneud ynghyd â lleoliad a dyddiad y gwaith arfaethedig.
- Bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn cadarnhau gyda chyflwynydd y cais pa gymorth sydd ei angen a phryd y gellir ei ddarparu a bod y gofrestr asbestos wedi'i gwirio.
- Os ystyrir bod angen, bydd yr Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yn penodi contractwyr perthnasol h.y. Contractwr Gwaredu Asbestos, Ymgynghorydd Asbestos a fydd yn cynorthwyo gyda'r gwaith.
- Ar gyfer gwaith brys pan fydd yr amser ymateb yn bwysig, gellir cysylltu'n uniongyrchol â'r cydlynwyr asbestos drwy'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch. Mae'r weithdrefn i'w dilyn wrth ystyried neu ymgymryd â phrosiect neu waith cynnal a chadw ac adweithiol ar gael yn Atodiad Dd.

5.7. Gweithio gydag asbestos

Mae siart llif sy'n amlinellu'r weithdrefn ar gyfer gweithio gydag asbestos ar gael yn Atodiad E.

5.8. Labelu

Gellir defnyddio labeli pan aseswyd ei bod yn foddhaol cadw'r asbestos yn ei le, h.y. nid oes angen ei waredu. Bydd hyn yn galluogi pobl sy'n gweithio yn yr ardal i nodi ffynonellau asbestos a rhoi'r gorau i weithio pe gallai eu gwaith achosi i ffibrau gael eu rhyddhau. Nid yw hyn yn golygu nad oes angen i bob person/contractwr gyfeirio at y gofrestr asbestos cyn dechrau gwaith.

Pan fydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn ddeiliaid Dyletswydd, defnyddir gwahanol labeli, fel a ganlyn:

- Deunyddiau sy'n cynnwys asbestos mewn mannau cyhoeddus.
- Deunyddiau sy'n cynnwys asbestos mewn ardaloedd staff, gweithfeydd neu wasanaeth.

Mae enghreifftiau o gynlluniau labeli a gymeradwywyd gan Iechyd Cyhoeddus wedi'u cynnwys yn Atodiad F. Cyn gosod labeli, mae'n rhaid ceisio caniatâd gan Dîm Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch yr Ymddiriedolaeth.

6. Hyfforddiant

Mae'r Ymddiriedolaeth yn cydnabod ei chyfrifoldebau o dan Reoliad 10 Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012 i ddarparu hyfforddiant priodol i unrhyw gyflogaion a allai fod wedi dod i gysylltiad â deunyddiau sy'n cynnwys asbestos yn ystod eu gwaith neu gellir goruchwyllo cyflogaion o'r fath. Felly, mae'r Ymddiriedolaeth yn ymrwmo i gynnal y dadansoddiad o anghenion

hyfforddiant angenrheidiol a darparu'r hyfforddiant i'w chyflageion fel y nodwyd yn y broses hon.

7. Monitro

Bydd yr Ymddiriedolaeth yn monitro'r lefel o gydymffurfiaeth o ran rheoli asbestos drwy'r gronfa ddata Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch ac adroddir ar y lefelau cydymffurfiaeth drwy'r Adroddiad Iechyd a Diogelwch Chwarterol i'r Pwyllgor Ansawdd, Diogelwch a Gwellu. Mae hyn yn seiliedig ar ofynion craidd Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012.

8. Dogfennau a deddfwriaethau perthnasol

- Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith etc. 1974
- Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1999
- Rheoliadau'r Gweithle (Iechyd, Diogelwch a Lles) 1992
- Rheoliadau Adeiladu (Dylunio a Rheoli) 2015
- Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012
- A brief guide to controlling risks in the workplace – Fersiwn ar y we INDG163(rev4) <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg163.pdf>
- The Approved Code of Practice, "Managing and working with asbestos" L143 ail argraffiad 2013 <http://www.hse.gov.uk/pubns/books/l143.htm>
- "A Comprehensive guide to managing asbestos in premises" HSG 227. <http://www.hse.gov.uk/pubns/books/hsg227.htm>
- Asbestos essentials task manual: Task guidance sheets for the building maintenance and allied trades HSG210 <http://www.hse.gov.uk/pubns/books/hsg210.htm> The Survey Guide HSG264 <http://www.hse.gov.uk/pubns/priced/hsg264.pdf>
- Asbestos: The licensed contractors' guide HSG247 <https://www.hse.gov.uk/pubns/books/hsg247.htm>
- Managing Asbestos in Premises - INDG 223 (rev5)

9. Atodiadau

Atodiad A – Asbestos – Ei hanes, y defnydd a wneir ohono

Mae asbestos yn silicad ffibrog sy'n digwydd yn naturiol a ddefnyddir yn gyffredin mewn deunyddiau adeiladu a chynhyrchion eraill oherwydd ei ymwrthedd gwres uchel, ei gryfder a'i wydnwch. Mae wedi'i ddefnyddio'n fasnachol am fwy na 130 o flynyddoedd mewn dros 2000 o wahanol fathau o gynnyrch. Mae gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, fel Ymddiriedolaethau a Byrddau Iechyd eraill y GIG, asbestos sydd wedi'i ymgorffori yn eu hadeiladau o dan ei reolaeth mewn deunyddiau adeiladu; (er yn y rhan fwyaf o achosion ni fydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn "Ddeiliad Dyletswydd dynodedig" ar gyfer rheoli deunyddiau sy'n cynnwys asbestos) a chafodd y mwyafrif ohonynt eu gosod cyn 2000.

Gellir rhannu ffibrau asbestos yn ddau grŵp penodol; amffibolau a sarff-faen, yn seiliedig ar eu math o strwythur grisial silicad. Mae yna chwech o fwynau ar draws y grwpiau asbestos hyn

1. Sarff-faen

- Crysotil – 'Gwyn'

2. Amffibolau

- Amosit (Grunerit) – 'Brown'
- Crocidolit – 'Glas'
- Anthyffylit Ffibrog
- Tremolit Ffibrog
- Actinolit Ffibrog

Fodd bynnag, dim ond mathau 'Gwyn', 'Brown' a 'Glas' o asbestos sydd ag unrhyw arwyddocâd masnachol gwirioneddol oherwydd dyma'r mwynau mwyaf toreithiog yn naturiol yn y grŵp.

Cynhyrchion	Math o Asbestos	Mathau o Ddefnydd
Byrddau Inswleiddio	Crysotil	Walïau rhaniad, paneli mewnlenwi, bocsi, teils

		nenfwd, rhwystrau tân, leinin drysau.
Gorchuddion wedi'u Chwistrellu	Crosidolit Amosit Crysotil	Fe'i defnyddir ar waith dur adeileddol, ei osod ar waliau a nenfydau
Inswleiddio pibellau / Lagio	Crysotil Amosit Crosidolit	Pibellau lagio mewn ystafelloedd boeler, set galed neu adrannau wedi'u ffurfio ymlaen llaw, inswleiddio i silindrau dŵr poeth, caloriffyddion ac ati.
Rhaffau Asbestos	Crysotil	Fe'i defnyddir i selio uniadau i foeleri, ffliwiau, simneiau ac ati gasgedi, leinin odyn, gwresogyddion.
Cadachau a Thecstilau Asbestos	Crysotil	Blancedi tân, dillad atal tân, menig popty, llenni diogelwch.
Papur Asbestos	Crysotil	Inswleiddio trydanol mewn offer switsio, haenau sy'n adlewyrchu gwres i foeleri a gwresogyddion storio trydanol.
Melinfyrddau	Crosidolit	Inswleiddiad thermol i ffyrnau diwydiannol, pibellau stêm.
Sment Asbestos	Amosit Crysotil	Dalennau to rhychog, teils toi, waliau rhaniad, dalennau gwastad, paneli mewnlenwi, paneli bath, landeri, tanciau dŵr, pibellau ffliw, bondo, byrddau ffasgia, blychau blodau.
Gasgedi	Crysotil	Pibellu fflansys.
Plastigau wedi'u hatgyfnerthu ag Asbestos	Amosit Crysotil	Sestonau toiledau, casys batri, mowldiau chwistrellu yn y diwydiant moduron.
Cynhyrchion ffrithiant	Crysotil	Leininau brêc, i gerbydau ffordd a rheilffordd, lifftiau a pheiriannau eraill.
Teils llawr thermoplastig neu finyl asbestos	Crysotil	Teils llawr, ymylon grisiau, sgertin.
Cynhyrchion Bitwmen Asbestos	Crysotil	Ffelt to, cyrsiau gwrth-leithder, leinin gwteri, caenau ar fetelau, padiau sinc.

Paent a gorchuddion arwynebau	Crysotil	Haenau gweadog i nenfydau a waliau 'ARTEX'.
Mastegau, selyddion, pwti a gludyddion	Crysotil	Cefn teils llawr, seliau i fframiau ffenestri/drws.

Atodiad B – Mathau o arolwg

Arolygon Rheoli

Bwriad arolygon rheoli yw nodi Deunyddiau sy'n Cynnwys Asbestos a allai effeithio ar ddeiliadaeth arferol adeilad.

Mae hyn yn cynnwys deunyddiau sy'n cynnwys asbestos y gallent gellir tarfu arnynt nid yn unig gan weithgareddau cynnal a chadw arferol, ond hefyd y rhai sy'n cael eu heffeithio gan weithgareddau rhagweladwy rhesymol, er enghraifft gwaith gosod ceblau mewn pibellau esgynnol.

Mae canllawiau HSG 264 2012 yn pwysleisio'r budd o gynnal arolygon trylwyr, gydag ymdrechion i agor ardaloedd lle gellir rhagweld gwaith cynnal a chadw neu waith tebyg. Dylid cymryd samplau o ddeunyddiau amheus, er bod lefel o 'ragdybiaeth' a llai o samplu yn dderbyniol ar yr amod y bydd dulliau rheoli dilynol o ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos neu ddeunyddiau yr amheuir eu bod yn cynnwys asbestos yn briodol.

Mae 'Arolygon rheoli' wedi'u cynnwys o fewn y disgrifiadau arolwg Math 1 a 2 yng nghanllawiau cynharach HSE (MDHS 100).

Mae sefyllfa gyfredol deunyddiau sy'n cynnwys asbestos Iechyd Cyhoeddus Cymru ar lefel sy'n gymharol â'r diffiniad hwn o 'Arolwg Rheolwyr'. Fodd bynnag, roedd swm sylweddol o'r gwaith arolygu a gynhaliwyd yng nghanol y 1990au mewn adeiladau wedi'u meddiannu ar y cyfan. Gallai'r feddiannaeth hon fod wedi achosi problemau mynediad i arolygwyr, gan arwain at gyfyngiadau i ganfyddiadau'r arolygon.

Mae'r HSE yn disgwyl bod gan bob safle annomestig wybodaeth Arolwg Rheoli eisoes; mae'r data hwn yn hanfodol er mwyn i'r Is-adran Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch reoli deunyddiau sy'n cynnwys asbestos yn effeithiol a chydymffurfio felly â'r gofyniad 'Dyletswydd i Reoli' a nodir yn Rheoliad 4 Rheoliadau Rheoli Asbestos 2012.

Arolygon adnewyddu ac arolygon dymchwel

Mae'r arolygon hyn yn ceisio lleoli a disgrifio'r holl ddeunyddiau sy'n cynnwys asbestos mewn ardal brosiect ac mae angen eu cynnal ymhell cyn i unrhyw waith adnewyddu neu ddymchwel ddechrau. Mae angen y math hwn o arolwg hefyd ar gyfer yr hyn a allai ymddangos ar yr olwg gyntaf fel gwaith cymharol fach, er enghraifft ffurfio pibelli esgynnol neu ddatgymalu offer gwresogi.

Er mwyn galluogi'r lefel nodi hon, mae'n rhaid i'r ardal fod yn gwbl hygyrch i'r Syrfëwr a'r technegau a'r offer ymchwilio priodol a ddefnyddir. Mae gwaith cynllunio arolwg yn hollbwysig, er mwyn galluogi'r Syrfëwr i ddeall cwmplas y gwaith arfaethedig, cytuno ar unrhyw eithriadau i'r arolwg gyda'r Cleient ac i esbonio'r trefniadau yn glir ac ynysu ardal yr arolwg. Mae HSG 264 yn pwysleisio'r angen i ynysu ardal yr arolwg ac atal deiliaid yr adeilad rhag cael mynediad iddi ac yn ddelfrydol, ni fwriedir adfeddiannu'r ardal ar ôl cynnal yr arolwg.

Fodd bynnag, cydnabyddir nad yw hyn bob amser yn bosibl. Pan fydd ardal yr arolwg yn cael ei hadfeddiannu, dylid ceisio sicrwydd gan y Syrfëwr ei bod yn dderbyniol i'w defnyddio.

Gall gwaith ymchwilio ymwthiol fod yn arwyddocaol – ac ychydig iawn o waith adfer a wneir ar ôl gwaith arolwg, oni ofynnir yn wahanol. Cesglir samplau o ddeunyddiau amheus yn ystod yr arolwg ac amcangyfrifir graddau'r deunyddiau sy'n cynnwys asbestos. Ni ddarperir gwybodaeth am gyflwr y deunydd sy'n cynnwys asbestos ar y cyfan, ac eithrio pan fydd deunyddiau wedi'u difrodi, os gellir disgwyl ardaloedd o falurion asbestos neu os bydd oedi rhwng amser yr arolwg a'r gwaith adnewyddu neu ddymchwel arfaethedig.

Er mwyn gallu cwblhau arolwg adnewyddu/dymchwel yn llwyddiannus, mae'n rhaid cyflawni'r meini prawf gofynnol canlynol:

- Mae'r ardal yn wag, heb unrhyw fwriad i ail-feddiannu'r ardal ar ôl arolwg
- Mae'r ardal yn gwbl hygyrch – gyda gosodiadau, dodrefn ac offer trwm wedi'u symud, neu o leiaf gellir eu symud yn rhwydd
- Mae'r ardal yn gwbl hygyrch yn nhermau cymeradwyo gwaith dihalogi ac awdurdodiadau perthnasol eraill
- Defnyddir technegau arolygu addas – torri drwy waliau rhaniad, agor gwagleoedd llawr, defnyddio llwyfannau mynediad ar gyfer ardaloedd lefel uchel ac yn y blaen.

Os na chaiff yr amodau uchod eu bodloni, ni fydd yr arolwg yn cael ei ystyried yn un cynhwysfawr; nodir cyfyngiadau yn Adroddiad yr Arolwg a bydd angen gwneud trefniadau i wneud rhagor o waith arolygu pan fydd cyflwr y safle yn briodol.

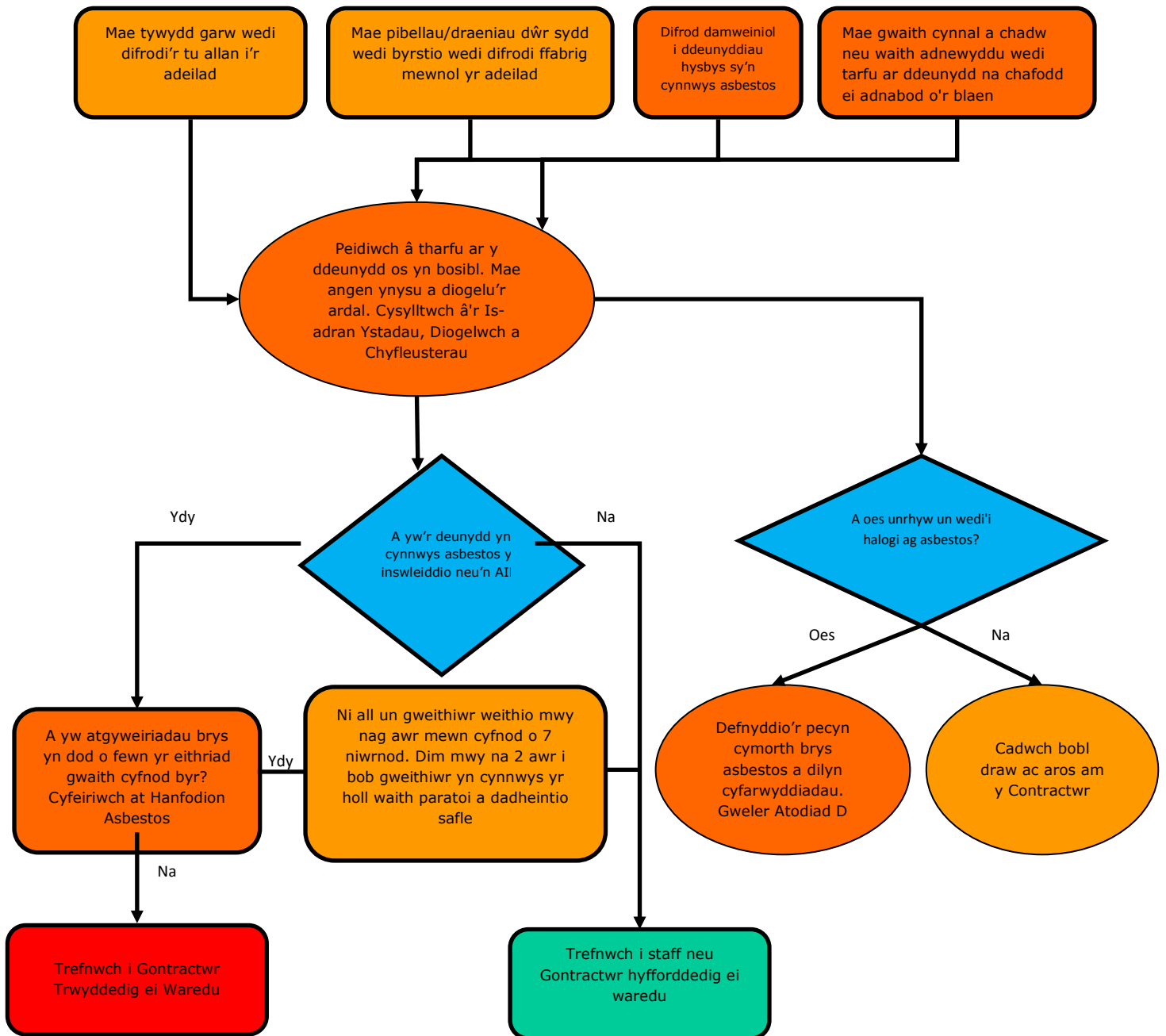
Mae'r HSE yn cydnabod y gallai deunyddiau sy'n cynnwys asbestos barhau i fod yn bresennol yn ardal yr arolwg, felly mae angen sicrhau bod rheolaethau priodol ar waith ar gyfer y cyfnod adnewyddu ei hun ac yn sicr ar gyfer unrhyw waith dymchwel.

Atodiad C – Mynegai Rheoli Risg

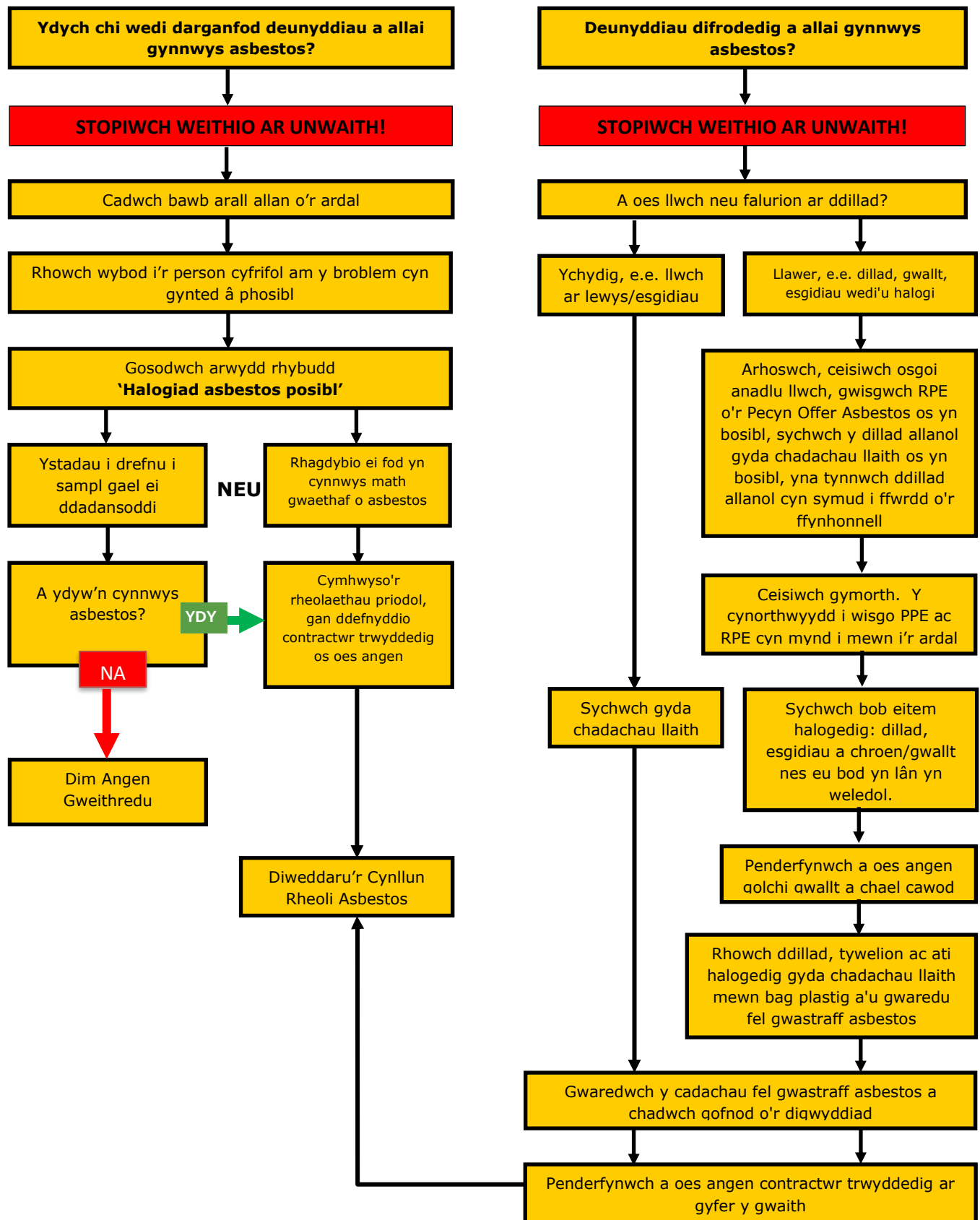
Risg	Sgôr	Monitro	Gwaredu
		(Misoedd)	(Misoedd)
Isel	1-11	12	Monitro cyflwr yn gyfnodol heb fod yn hwy na 6 mis a labelu'r deunydd sy'n cynnwys asbestos
Cymedrol	12-16	6	Atgyweirio/lleihau, amgáu o fewn cyfnod o 6 mis i leihau'r sgôr risg isel. Labelu'r deunydd sy'n cynnwys asbestos
Uchel	17-20	3	Ystyried atgyweirio, lleihau neu amgáu cyn gynted â phosibl. Ystyried gwaredu os na ellir cymryd camau gweithredu i leihau'r risg. Labelu fel mesur dros dro ac ystyried yr angen i gyfyngu mynediad i'r ardal. Ceisio cyngor gan ymgynghorydd asbestos.
Eithafol	21-24	1	Cyfyngu mynediad i'r ardal ar unwaith a cheisio cyngor gan ymgynghorydd asbestos.

1 – 11	Risg Isel	17-20	Risg Uchel
12-16	Risg Gymedrol	21-24	Risg Eithafol

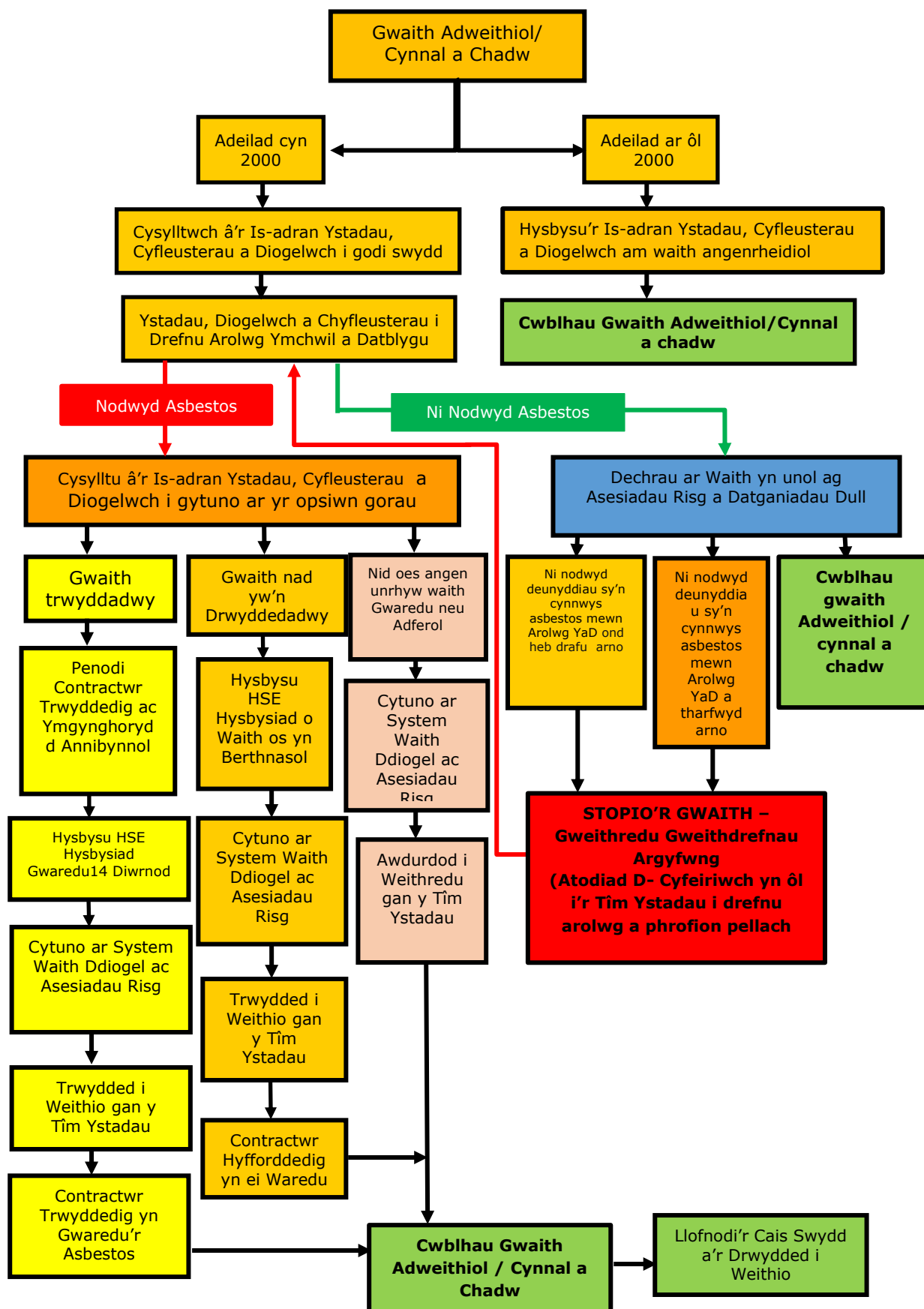
Atodiad Ch – Deunyddiau sy'n cynnwys asbestos y tarfwyd arnynt yn ddamweiniol/ o bosibl

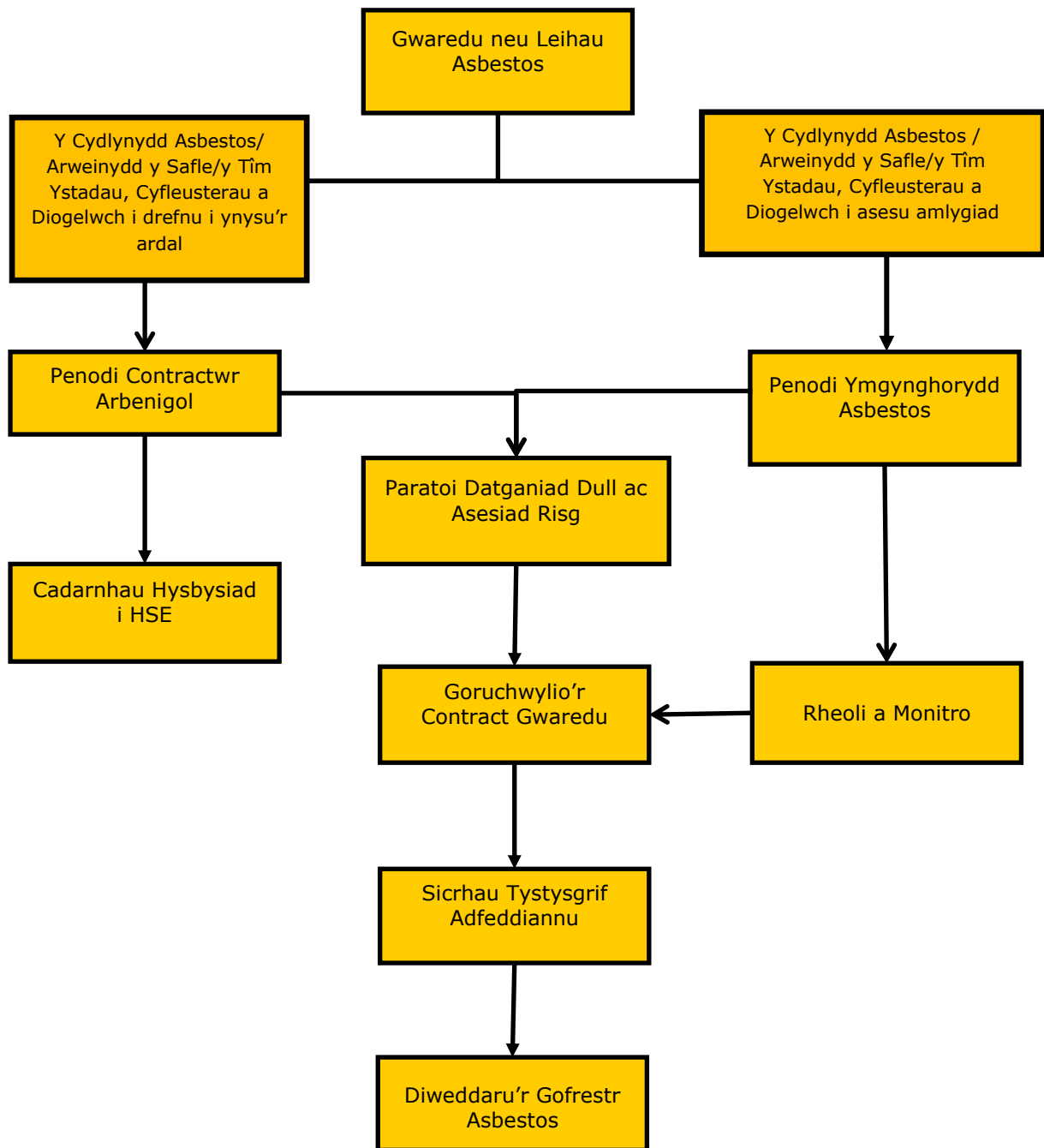
Atodiad E – Gweithdrefn Argyfwng – Beth i'w wneud os byddwch yn darganfod neu'n tarfu ar asbestos yn ddamweiniol yn ystod eich gwaith

Atodiad Dd – Siart Llif ar gyfer Gwaith Adweithiol/Cynnal a Chadw

Atodiad E – Gweithio gydag Asbestos

Atodiad F – Labeli cymeradwy

Gellir prynu labeli gan fanwerthwyr Arwyddion Iechyd a Diogelwch ar-lein neu drwy'r Tîm Ystadau, Cyfleusterau a Diogelwch..

Deunyddiau sy'n cynnwys asbestos mewn ardaloedd cyhoeddus

(Enghraifft yn unig):

Deunyddiau sy'n cynnwys Asbestos mewn ardaloedd staff, gweithfeydd neu wasanaeth:

